

Κοινή Ομάδα Εργασίας Ορθοδόξων και Ρωμαιοκαθολικών Άγιος Ειρηναίος

Ορθόδοξος Συγ-γραμματέας:

Καθηγ. Δρ. Νικόλαος Λουδοβίκος
Χορτιάτης 57010
Θεσσαλονίκη
Greece / Griechenland
Phone: +30-2310-348004
Telefax: +30-2310-300360
E-mail: nloudovikos@aeath.gr

Ρωμαιοκαθολικός Συγ-γραμματέας:

Dr. Johannes **Oeldemann**
Johann-Adam-Möhlner-Institut f. Ökumenik
Leostr. 19 a, 33098 Paderborn
Germany / Deutschland
Phone: +49-5251-8729804
Telefax: +49-5251-280210
E-Mail: J.Oeldemann@moehlerinstitut.de

Ανακοινωθέν – Magdeburg 2010

Ύστερα από πρόσκληση του ρωμαιοκαθολικού συμπρόεδρου, Επισκόπου Magdeburg Δρ. Gerhard Feige η Κοινή Ομάδα Εργασίας Ορθοδόξων και Ρωμαιοκαθολικών Άγιος Ειρηναίος πραγματοποίησε την έβδομη συνεδρίασή της από τις 17 έως τις 21 Νοεμβρίου 2010 στο Roncalli-Haus στο Magdeburg (Γερμανία). Κατά την έναρξη της συνάντησης καλωσόρισαν τους συμμετέχοντες ο Επίσκοπος Feige και ο ορθόδοξος συμπρόεδρος της Ομάδας Εργασίας, Μητροπολίτης Δρ. Ιωάννης Yazigi (Παρίσι), Μητροπολίτης Ευρώπης του Ορθοδόξου Πατριαρχείου Αντιοχείας. Ο Επίσκοπος Feige περιέγραψε την κατάσταση της Καθολικής Εκκλησίας στην ανατολική Γερμανία, η οποία, λόγω της έντονης διασποράς (μόνο το 4% του πληθυσμού είναι καθολικοί, πάνω από το 80% δεν ανήκει σε καμία Εκκλησία ή θρησκευτική κοινότητα) αντιμετωπίζει πολλές ποιμαντικές προκλήσεις, από την άλλη πλευρά όμως διατηρεί σε τοπικό επίπεδο πολύ καλές οικουμενικές επαφές με τους άλλους χριστιανούς. Αυτό έγινε φανερό κι από τη συμμετοχή στην εναρκτήρια συνεδρίαση του πρωθιερέως Siegfried Kasparick από το Wittenberg, περιφερειακού Επισκόπου της Ευαγγελικής Εκκλησίας στην κεντρική Γερμανία, ο οποίος απεύθυνε και χαιρετισμό.

Η Κοινή Ομάδα Εργασίας Ορθοδόξων και Ρωμαιοκαθολικών Άγιος Ειρηναίος αποτελείται από εικοσιέξι θεολόγους, δεκατρείς ορθόδοξους και δεκατρείς ρωμαιοκαθολικούς, από διάφορες χώρες της Ευρώπης και από τις ΗΠΑ. Ιδρύθηκε το 2004 στο Paderborn (Γερμανία) κι από τότε έχει συνεδριάσει στην Αθήνα (Ελλάδα), στη Chevetogne (Βέλγιο), στο Βελιγράδι (Σερβία), στη Βιέννη (Αυστρία) και στο Κίεβο (Ουκρανία). Με τη συνεδρίαση στο Magdeburg συνεχίστηκε η σειρά συζητήσεων στα πλαίσια των οποίων η Ομάδα Εργασίας προσπαθεί, μ' ένα χρονολογικό πέρασμα μέσα από την ιστορία της Εκκλησίας, να επισημάνει και να αναλύσει την εξέλιξη της σχέσης του Πρωτείου και της Συνοδικότητας στην Ορθόδοξη και την Καθολική Εκκλησία τόσο από θεολογικής όσο και από πρακτικής άποψης.

Μετά από την προηγούμενη συνεδρίαση στο Κίεβο, όπου η Ομάδα Εργασίας είχε μελετήσει προσεκτικά τους ορισμούς της Πρώτης Βατικανής Συνόδου, επικεντρώθηκε στην έβδομή της συνάντηση κυρίως στην πρόσληψη των αποφάσεων της πρώτης Συνόδου του Βατικανού στους κόλπους της Καθολικής Εκκλησίας. Έγιναν παρουσιάσεις από τους: Thomas Bremer (Münster), Edward Farrugia (Ρώμη), Basilius Groen (Graz) και Rudolf Prokschi (Βιέννη), ακολουθούμενες από τις απαντήσεις των: Daniel Benga (Βουκουρέστι), Assaad Kattan (Münster), Νικόλαο Λουδοβίκο (Θεσσαλονίκη) και Paul Meyendorff (Νέα Υόρκη). Ο Γρηγόριος Παπαθωμάς (Αθήνα) παρουσίασε θεμελιώδεις προβληματισμούς για την Εκκλησιολογία εξ' επόψεως Κανονικού Δικαίου, στους οποίους απάντησε ο Hervé Legrand (Παρίσι). Τα αποτελέσματα της κοινής αυτής μελέτης συνοψίζονται στις ακόλουθες θέσεις, οι οποίες περιγράφουν μία κοινή θεώρηση των ιστορικών εξελίξεων, αλλά όχι και συναίνεση σχετικά με τη δογματική αξιολόγηση της δικαιοδοσίας του παπικού Πρωτείου ή του αλάθητου του Πάπα.

1. Για να μπορέσουμε να ερμηνεύσουμε σωστά τους ορισμούς της πρώτης Συνόδου του Βατικανού, είναι αναγκαίο να γνωρίζουμε την ιστορία του εγγράφου, και ιδίως το υπόβαθρο της επιλογής των όρων που χρησιμοποιούνται σε αυτό. Επιπλέον, η πορεία της πρόσληψής του, δηλαδή η επακόλουθη ερμηνεία των ψηφισμάτων από το Κέντρο Διδασκαλίας (Magisterium) της Καθολικής Εκκλησίας, έχει καθοριστική σημασία για μία επαρκή κατανόηση της διδασκαλίας της Συνόδου. Μέσα στα πλαίσια της πορείας πρόσληψής του είναι ζωτικής σημασίας η απαντητική επιστολή των γερμανών Επισκόπων του 1875 προς την εγκύκλιο του Βίσμαρκ, εφόσον η επιστολή εκτιμήθηκε ως η αυθεντική ερμηνεία της Συνόδου από τον Πίο ΙΧ., τον ίδιο Πάπα που είχε μάλιστα συγκαλέσει τη Σύνοδο. Σύμφωνα με το έγγραφο, το Πρωτείο του Πάπα δε μειώνει την κανονική εξουσία των επισκόπων, αφού κι αυτή βασίζεται "στον ίδιο θείο διορισμό" όπως και το παπικό αξίωμα (DH 3115). Επιπλέον, το αλάθητο του Πάπα εφαρμόζεται «ακριβώς στον ίδιο τομέα όπως το αλάθητο της διδασκαλίας της Εκκλησίας εν γένει, και δεσμεύεται από το περιεχόμενο της Αγίας Γραφής και της Παράδοσης, καθώς και των διδασκαλιών που έχουν ήδη εγκριθεί από το σώμα της Εκκλησίας» (DH 3116).

2. Οι διδασκαλίες της Πρώτης Βατικανής Συνόδου, που συμπεριλαμβάνονται στο Σύνταγμα "Pastor Aeternus", προκάλεσαν αντιρρήσεις σ' ένα σημαντικό αριθμό καθολικών Επισκόπων, ιερέων και πιστών. Εντός των κόλπων της Καθολικής Εκκλησίας, χρειάστηκαν χρόνια ωστόσο τα διατάγματα της Συνόδου, αν και εξακολουθούσαν να υπάρχουν επιφυλάξεις, γίνουν αποδεκτά απ' όλους τους Επισκόπους. Ορισμένοι καθολικοί ιερείς και λαϊκοί, οι οποίοι θεώρησαν τη Σύνοδο ως απόκλιση από την Παράδοση της Εκκλησίας, προσχώρησαν στην Παλαιοκαθολική Εκκλησία, η οποία στη συνέχεια από τη μεριά της ξεκίνησε έναν εντατικό διάλογο με τη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία. Σε αυτές τις συνομιλίες, όπως για παράδειγμα κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων της Βόννης το 1874 και 1875, φάνηκε ότι πολλές διαφορές μεταξύ των Εκκλησιών στην Ανατολή και στη Δύση (π.χ. το Filioque) μπορούν να λυθούν ευκολότερα, αν τις προσεγγίσει κανείς ανεξάρτητα από το ζήτημα του Πρωτείου.

3. Η Ομάδα Εργασίας διαπίστωσε ότι η Πρώτη Σύνοδος του Βατικανού δεν είχε σχεδόν καμία επίδραση στη λατρεία, στην οποία η μνημόνευση του Πάπα είχε ήδη μία μακρά παράδοση. Μία σημαντική εξαίρεση ήταν η εισαγωγή του όρκου της υπακοής, τον οποίο οι συμμετέχοντες σε μία επισκοπική Σύνοδο έπρεπε να δώσουν κατά τη διάρκεια της εναρκτήριας ακολουθίας. Υπήρξε επίσης μία αξιοσημείωτη εξέλιξη στον τομέα της λαϊκής ευσέβειας, όπου η εστίαση στο πρόσωπο του Πάπα αυξήθηκε σημαντικά.

4. Το θέμα της δικαιοδοσίας του Πρωτείου του Πάπα και το παπικό αλάθητο είναι δύο διαφορετικά ζητήματα που πρέπει να εξετάζονται χωριστά. Το θέμα της δικαιοδοσίας του Πρωτείου είχε ως αποτέλεσμα να λάβει στη συνέχεια όλο και περισσότερη σημασία η ρωμαϊκή έδρα. Από την άλλη πλευρά, οι ρωμαίοι Πάπες μέσα στα επόμενα 140 χρόνια που ακολούθησαν από την Πρώτη Σύνοδο του Βατικανού χρησιμοποίησαν το *ex cathedra* αλάθητο μόνο μία φορά, και συγκεκριμένα στην ανακήρυξη του δόγματος της ενσώματης Ανάληψης της Μαρίας στον Ουρανό (1950).

5. Η Πρώτη Βατικανή Σύνοδος επιτάχυνε το συγκεντρωτισμό της Καθολικής Εκκλησίας σε πολλούς τομείς. Έτσι, δόθηκε νέα πνοή στη διαδικασία κωδικοποίησης του Εκκλησιαστικού Δίκαιου, που κορυφώθηκε με την κύρωση του *Codex Iuris Canonici* το 1917, με τον οποίο για πρώτη φορά το Εκκλησιαστικό Δίκαιο έγινε δεσμευτικό για το σύνολο της Λατινικής Εκκλησίας. Παρά το γεγονός ότι οι αποφάσεις της Συνόδου ενίσχυσαν σαφώς την εξουσία του Πάπα, δεν μπόρεσαν ωστόσο να εμποδίσουν την ανάπτυξη μίας ορισμένης ποικιλομορφίας στους κόλπους της Καθολικής Εκκλησίας, ακόμη και σε βασικούς τομείς, όπως στη λατρεία (λειτουργική κίνηση) και τη θεολογία (*nouvelle Theologie*).

6. Η αύξηση του σεβασμού των ρωμαίων Προκαθημένων απέναντι στις παραδόσεις των Καθολικών Ανατολικών Εκκλησιών που παρατηρείται μετά από την Πρώτη Βατικανή Σύνοδο (πρβλ. Εγκύκλιο του Πάπα Λέοντος XIII "Orientalium Dignitas", 1894) παρέμεινε εντός ενός ενωτικού πλαισίου, το οποίο ήταν απαράδεκτο για την Ορθόδοξη Εκκλησία και, επίσης, από τη σημερινή οπτική, δεν είναι κατάλληλο για την αποκατάσταση της κοινωνίας μεταξύ των Εκκλησιών μας (πρβλ. Εγκύκλιο του ίδιου Πάπα "Satis cognitum", 1896). Παρόμοιες θέσεις βρίσκει κανείς και στα επίσημα κείμενα της Ορθόδοξης Εκκλησίας εκείνης της εποχής (πρβλ. την Εγκύκλιο του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Ανθίμου VII, 1895). Τα έγγραφα αυτά βασίζονται σε μία Εκκλησιολογία της «επιστροφής» και μαρτυρούν μία υπεροπτική στάση, η οποία εκπορεύεται από την πεποίθηση ότι κάθε Εκκλησία είναι η μόνη που κατέχει την πλήρη αλήθεια και ότι η άλλη Εκκλησία είναι 'ελαττωματική' κατά κάποιο τρόπο. Καμία πλευρά δεν ήταν πρόθυμη εκείνη την εποχή να εξετάσει με αυθεντικό τρόπο τη θέση της άλλης. Οι ψυχολογικές, ιστορικές, κοινωνιολογικές και πολιτικές επιρροές που κρύβονται πίσω από αυτές τις δηλώσεις πρέπει να ληφθούν υπόψιν, να εφαρμοστεί δηλαδή η μεθοδολογία που είχε γόνιμα αποτελέσματα και κατά τη μελέτη των εγγράφων της πρώτης Συνόδου του Βατικανού.

7. Ο τρόπος προσέγγισης του Εκκλησιαστικού Δικαίου διαφέρει στην Καθολική και στην Ορθόδοξη πλευρά. Υπάρχει επίσης και μία διαφορετική κατανόηση της σύνδεσης μεταξύ του Δικαίου και της εκκλησιαστικής διδασκαλίας και πρακτικής. Ως εκ τούτου, απαιτείται μία σε βάθος συζήτηση για την Ερμηνευτική των Κανόνων – τόσο εντός των Εκκλησιών, όσο και μεταξύ Ορθοδόξων και Καθολικών. Η νέα κατάσταση της Εκκλησίας στην τρίτη χιλιετία απαιτεί περαιτέρω προβληματισμό σχετικά με το πώς πρέπει να ερμηνεύονται οι αρχαίοι κανόνες της Εκκλησίας σε συνάρτηση με τα δεδομένα ενός παγκοσμιοποιημένου κόσμου. Ένα σχετικό παράδειγμα θα ήταν το ερώτημα κατά πόσο ο όρος «πόλις», έτσι όπως χρησιμοποιείται στον Κανόνα 8 της Συνόδου της Νίκαιας, μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για μία πολυπολιτισμική μεγαλούπολη του 21ου αιώνα.

8. Παρόλα αυτά, η παράδοση της Νίκαιας δεν έχει μόνο ιστορική σημασία, αλλά περιέχει σημαντικά κριτήρια για μία μελλοντική κοινή Εκκλησιολογία: η παράλληλη ύπαρξη περισσότερων δικαιοδοσιών έρχεται σε αντίθεση με θεμελιώδεις πεποιθήσεις τόσο της ορθόδοξης, όσο και της καθολικής Εκκλησιολογίας, σύμφωνα με τις οποίες υπάρχει μόνο μία Εκκλησία του Ιησού Χριστού, η οποία έχει εξαπλωθεί σε όλο τον κόσμο. Η παρουσία πολλών τοπικών Εκκλησιών στην ίδια περιοχή («πολυαρχία») έρχεται σε αντίθεση με την αρχή της πρώτης Εκκλησίας, ότι δηλαδή επιτρέπεται να υπάρχει μόνο ένας Επίσκοπος σε κάθε πόλη (Σύνοδος της Νικαίας, Καν. 8). Εκτός από τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία υπάρχει μία ολόκληρη σειρά ορθοδόξων Πατριαρχείων σε όλο τον κόσμο, που ισχυρίζονται κι αυτοί σήμερα παγκόσμια δικαιοδοσία επάνω τους πιστούς τους. Γι' αυτό το λόγο, ορθόδοξοι και καθολικοί πρέπει να προσπαθήσουν να εξετάσουν καλύτερα την αρχή αυτή της πρώτης Εκκλησίας, ενόψει και μίας ενδεχόμενης πλήρους αποκατάστασης της ενότητας των Εκκλησιών.

Εκ μέρους των συμμετεχόντων οι δύο συγγραμματείς, Νικόλαος Λουδοβίκος (Θεσσαλονίκη) και Johannes Oeldemann (Paderborn), ευχαρίστησαν τον Επίσκοπο Δρ. Gerhard Feige για την πρόσκληση στο Magdeburg, τη Σύνοδο των Γερμανών Επισκόπων για τη γενναϊόδωρη οικονομική υποστήριξη και την Επισκοπή του Magdeburg για τη βοήθεια στην οργάνωση της συνδιάσκεψης. Η επόμενη συνάντηση της Ομάδας Εργασίας προγραμματίστηκε για τον Νοέμβριο 2011.

